

พระพุทธศาสนาไทยในกระแสโลก

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าคณะภาค 2

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ปาฐกถาในงาน ๔๐ ปีวัดไทยลอสแอนเจลิส

ณ วัดไทยลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา

วันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕

ขอถวายความเคารพแด่พระเดชพระคุณพระพรหมวชิรญาณ กรรมการมหาเถรสมาคม พระเดชพระคุณพระราชธรรมวิเทศ หัวหน้าสงฆ์วัดไทยลอสแอนเจลิส พระเดชพระคุณพระราชพุทธิวิเทศ ประธานสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา ท่านพระเถรานุเถระ ผู้บริหารสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระธรรมทูตไทยทุกรูป

ขอเจริญพรท่านผู้แทนสำนักงานศาสนาแห่งชาติ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ และท่านสาธุชนทุกท่าน

วันนี้เป็นวันมหามงคลของพวกเราทุกรูป ในฐานะที่ได้ทำงานพระศาสนาในต่างแดน เพราะว่าเป็นโอกาสที่ได้มาแสดงความกตัญญูกตเวทิต่อวัดที่มีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกา นั่นก็คือวัดไทยลอสแอนเจลิสหรือวัดไทยแอลเอที่มีอายุครบ 40 ปี เรียกว่ากลับมาที่ต้นน้ำของพวกเรา ดังสุภาษิตที่ว่า **ดื่มน้ำให้หนักถึงคนขุดบ่อ ทานผลไม้ให้หนักถึงคนปลูกต้นไม้** วัดไทยลอสแอนเจลิส ไม่ได้มีคุณูปการเฉพาะแก่ชุมชนชาวไทยหรือชาวพุทธที่นั่นเท่านั้น แต่ยังเป็นแรงบัลดาลใจหรือเป็นต้นแบบของการเผยแผ่พระศาสนาในอเมริกาอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพูดถึงประวัติการเผยแผ่พระศาสนาในอเมริกา ก็ต้องพูดว่าวัดไทยลอสแอนเจลิสเป็นวัดแรกของไทยที่มาปักหลักที่นั่นแล้วขยายสาขาต่อเนื่องไปในรัฐอื่นๆในสหรัฐอเมริกา ผู้ที่ริเริ่มงานนี้คืออดีตหัวหน้าสงฆ์หรืออดีตเจ้าอาวาสได้ส่งไม้สืบทอดกันมาจนถึงพระเดชพระคุณพระราชธรรมวิเทศ(อมรวิฑู อมโร) เจ้าอาวาสรูปปัจจุบันผู้ได้รับไม้ต่อจากพระเดชพระคุณพระธรรมราชาวัตรหรือหลวงเตี้ยในปีพ.ศ. 2531 และได้บริหารจัดการวัดด้วยดีต่อมาจนวัดได้เป็นศักดิ์ศรีเป็นหน้าเป็นตาที่พวกเราชาวไทยภาคภูมิใจของมาจนทุกวันนี้

ปีนี้ พระเดชพระคุณพระราชธรรมวิเทศเจริญอายุได้ 80 ปี ขณะที่วัดไทยแอลเอมีอายุ 40 ปี แสดงว่าวัดไทยแอลเอมีอายุได้ครึ่งหนึ่งของอายุหัวหน้าสงฆ์ เหมือนกับเจาะจงสร้างมาให้มาฉลองอายุวัดและฉลองอายุหัวหน้าสงฆ์ด้วยกัน พระเดชพระคุณได้รับภาระเป็นหัวหน้าสงฆ์ดูแลกิจการที่นี้ยาวนานกว่า

หัวหน้าสงฆ์รูปอื่น และทำให้วัดไทยแอลเอเจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ จึงนับเป็นโอกาสดีที่เราจะบูชาคุณของพระเดชพระคุณพระราชธรรมวิเทศด้วยการร่วมกันทบทวนบทบาทของงานพระธรรมทูตไทย โดยอิงกับประวัติศาสตร์ของวัดไทยแอลเอซึ่งเป็นต้นน้ำของพวกเรา เพราะฉะนั้นการบรรยายต่อไปนี้ก็จะเป็นส่วนหนึ่งของการบูชาคุณของพระเดชพระคุณที่ได้ทุ่มเทอุทิศตนเพื่องานพระศาสนาในต่างประเทศ

เพราะฉะนั้น ภายในเวลาที่กำหนดให้พูดในหัวข้อเรื่องนี้ จะพูดแบบเหยียพลหลังแลหน้า คือเหยียพลมองกลับไปในอดีตและมองไปข้างหน้าในอนาคต โดยอาศัยอายุ 40 ปีของงานพระธรรมทูตไทยที่เริ่มต้นที่วัดไทยลอสแอนเจลิส เป็นหลักไมล์หรือหลักกิโลเมตรในการวัด ผู้ฟังส่วนใหญ่เป็นพระธรรมทูตในอเมริกาเหนือและที่มาจากประเทศไทยเป็นหลัก มีพระธรรมทูตจากทวีปอื่นอยู่บ้าง ทำให้คิดว่าจะพูดเรื่องอะไรก่อนเรื่องแรกที่เข้ามาในความคิด ก็คือ เรื่องวิธีการบริหารวัดไทยในต่างประเทศ

วิธีการบริหารวัดไทยในต่างแดน

ระยะเริ่มต้น คณะสงฆ์บริหารวัดไทยในต่างประเทศแบบเจ้าของร้านค้า หมายถึงว่า หัวหน้าสงฆ์หรือเจ้าอาวาสมาสร้างวัดในต่างแดน มีญาติโยมอุบาสกอุบาสิกาเข้าวัด เหมือนกับคนที่มาซื้อของในร้านค้าเรามีอะไรก็ขายไป แล้วแต่ความสามารถของเจ้าของร้านค้าคือเจ้าอาวาส ในระยะแรกๆ ความถนัดของเจ้าอาวาสอาจจะอยู่ที่การเทศน์การสอนการบรรยายธรรม เมื่อเวลาผ่านไป ญาติโยมอยากเรียนกรรมฐาน แต่เจ้าอาวาสสอนไม่ได้ก็ต้องนิมนต์พระวิปัสสนาจารย์มาสอนกรรมฐาน ต่อมาญาติโยมอยากเปิดโรงเรียนสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เจ้าอาวาสก็ไปหาครูพระมาสอนให้ ญาติโยมอยากได้พระมาสอนภาษาไทย หรือสอนธรรมะภาคภาษาอังกฤษ เจ้าอาวาสก็จัดการให้ ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าสมาชิกของวัดคือลูกค้าประจำต้องการบริการอะไรจากวัด

เจ้าของร้านค้าก็ทำเช่นเดียวกัน เขาคิดว่าจะเลือกสินค้าอะไรมาวางขาย เพราะสถานที่ภายในร้านค้าคับแคบ เขาสังเกตดูว่าลูกค้าส่วนใหญ่ซื้อของอะไรบ่อย เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน เจ้าของร้านก็จัดหาวางขาย ตอนหลังมีลูกค้าบางคนอยากได้ข้าวสาร เขาก็สั่งข้าวสารมาวางขาย ปรากฏว่าข้าวสารเหลือเต็มร้านขายไม่ออกเพราะคนอยากได้ข้าวสารมีแค่คนเดียว เขาไม่ใช่ตัวแทนของลูกค้าทั้งหมด บางทีเจ้าของร้านนึกเอาเอง คืออยากวางสินค้าอะไรในร้านก็หาเอามาวางขาย เช่นยาสามัญประจำบ้าน เมื่อไม่มีคนซื้อ ยาก็หมดอายุไป

ในระยะเริ่มต้น ร้านขายของชำมีคู่แข่งน้อย ร้านจึงอยู่ได้ แต่ต่อมามีร้านสะดวกซื้อสมัยใหม่เช่นเซเว่นอีเลฟเว่นมาเปิดกิจการอยู่บริเวณใกล้เคียง เมื่อมีคู่แข่งเป็นมืออาชีพ ร้านชำจึงจำเป็นต้องปรับตัว จะขายผูกขาดแบบเดิมไม่ได้ มิฉะนั้น ร้านชำจะสูญพันธุ์ นั่นคือ วัดไทยในต่างแดนมาถึงยุคปรับตัวกันขนานใหญ่เพราะมีคู่แข่งทั้งที่เป็นวัดไทยด้วยกัน วัดลาว วัดญี่ปุ่น วัดทิเบต นั่นคือวัดไทยสมัยนี้จะบริหารจัดการโดยไม่มีกรวางแผนไม่ได้อีกแล้ว เช่น เมื่อมีปัญหาเรื่องจำกัดการให้วีซ่าแก่พระธรรมทูตที่จะมาอยู่ประจำทางวัดต้องวางแผนระบุเจาะจงว่าจะให้พระธรรมทูตใหม่มาทำงานอะไร ในที่สุดต้องมีการปรับแผน นั่นคือเจ้าอาวาสหรือหัวหน้าสงฆ์จะนึกเอาเองเหมือนเจ้าของร้านค้าไม่ได้แล้ว

ในระยะเริ่มต้นของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดน เจ้าอาวาสหรือหัวหน้าสงฆ์มักใช้สไตล์การบริหารวัดแบบเจ้าของร้านค้าดังกล่าวมา นั่นคือการบริหารแบบมองจากข้างในไปหาข้างนอก (Inside - Out) หมายถึง คนภายในวัดคิดอะไรได้ก็ทำไปโดยไม่ดูความต้องการของนอกวัด ไม่ได้ดูความสนใจของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาที่กำกับการออกวีซ่า ข้อเสียของการบริหารแบบนี้ก็คือ ไม่มีการประเมินตนเอง ไม่มีการเก็บข้อมูลล่วงหน้ามาประกอบการวางแผน ใช้จินตนาการเป็นส่วนใหญ่ นึกอะไรได้ก็ทำไป ซึ่งรวมถึงการทำหลักสูตรอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศในระยะเริ่มแรกที่อาจจะนั่งเทียนเขียนตามที่อยากให้พระธรรมทูตเป็นอย่างไรก็เขียนลงไป มหาเถรสมาคมอยากให้พระธรรมทูตเป็นอะไรก็เขียนใส่ลงไป แต่พอพระธรรมทูตมาถึงนี่คือถึงมือผู้ใช้ที่อยู่นอกประเทศไทย ความต้องการของวัดที่นี้อาจเป็นอีกแบบหนึ่งก็ได้

ข้อดีของการบริหารแบบมองจากข้างในไปหาข้างนอก ก็คือ ข้อมูลที่เราคิดเองอาจจะไม่ตรงกับความต้องการข้างนอกก็ได้ ถ้าเป็นการตลาดสมัยใหม่ เขาจะทำวิจัยกันก่อนว่าลูกค้าแฉนั้นต้องการสินค้าประเภทไหน งานวิจัยหรือการสอบถามเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบจะช่วยให้เลือกสินค้ามาวางขายได้อย่างถูกต้อง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยน่าจะช่วยวัดไทยในต่างแดนทำวิจัยว่า วัดทั่วไปในยุโรปและอเมริกาควรมีบทบาทอะไร เหมือนทำการสำรวจตลาดก่อนจะส่งสินค้าไปวางขาย การปรับปรุงหลักสูตรอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศก็ต้องมีงานวิจัยรองรับเช่นเดียวกัน

การทำวิจัยหรือเก็บข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจเป็นส่วนสำคัญของการบริหารแบบใหม่ที่เรียกว่า **แบบมองจากข้างนอกไปหาข้างใน (Outside - In)** คือ การบริหารวัดแบบฟังเสียงคนภายนอก อย่างที่วัดไทยในต่างแดนกำลังฟังเสียงของกรมการมหาเถรสมาคม ฟังนโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แม้กระทั่งการทำนันททั้งหลายกำลังฟังผมพูดอยู่ก็เป็นการบริหารแบบมองจากข้างนอกไปหาข้างใน ซึ่งเสียงจากภายนอกอาจจะไม่ตรงกับสิ่งที่ทุกท่านคาดคิดไว้ แต่ว่าลูกค้าต้องการอย่างนี้ มหาเถรสมาคมต้องการอย่างนี้ ฝ่ายนั้นฝ่ายนี้ต้องการอย่างนี้ ท่านต้องฟังทุกฝ่ายแล้วพยายามปรับการทำงานของท่านให้ตอบสนองความต้องการจากภายนอก การที่ท่านทั้งหลายเสนอให้มีตำแหน่งเจ้าคณะภาคและเจ้าคณะใหญ่ในสหรัฐอเมริกา นี่เป็นการเสนอแบบมองจากข้างในไปหาข้างนอก เราเสนอได้ แต่ก็ต้องฟังเสียงภายนอกซึ่งก็คือมหาเถรสมาคมจะว่าอย่างไร ตอนนี้เหมือนกับว่าท่านพูดจากข้างในออกไปหาข้างนอก เสียงอาจจะไม่ดังไปถึงเมืองไทย

เสียงของพระธรรมทูตไทยในต่างแดนที่ผมได้ยินบ่อยก็คือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเป็นงานที่หนักมาก ขณะที่พระผู้ใหญ่ในประเทศไทยมักวิจารณ์ว่า ถ้าพระธรรมทูตมุ่งแต่รักษาศรัทธาของคนไทยในต่างแดน เมื่อไรพระพุทธศาสนาจากไทยจะเข้าถึงคนเจ้าของประเทศเสียที และก็มีเสียงโต้กลับว่า แค้ให้บริการคนไทย คนลาว คนเขมรก็เหนื่อยแล้ว โดยเฉพาะที่แคลิฟอร์เนีย ถ้าจะให้รุกเข้าไปถึงคนอเมริกันก็คงหนักเอาการ

เวลาพูดถึงงานพระธรรมทูต เราต้องฟังเสียงจากภายนอกซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เรียกว่า **Stakeholders** คือ มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ วัดต้นสังกัดในประเทศไทย

ประชาชนคนไทย ว่าแต่ละฝ่ายคิดอย่างไร เราต้องประมวลสรุปออกมา ซึ่งรวมถึงเสียงของกรรมการวัดและประชาชนที่เป็นสมาชิกวัดของเราว่าเขาต้องการอะไร เรามีความสามารถที่จะสนองความต้องการได้หรือไม่ เช่น ต้องการให้สอนกรรมฐาน สอนวัฒนธรรมไทย สอนภาษาไทย หรือบรรยายธรรมเป็นภาษาอังกฤษแก่ลูกหลานของเขา ซึ่งกลายเป็นคนไทยอเมริกันรุ่นใหม่ที่จะไม่เข้ามารักษาวัดต่อไปเหมือนรุ่นพ่อแม่ที่สร้างวัดไว้ก็ได้

การบริหารวัดในยุคนี้ต้องมีการนำวิธีการบริหารแบบมองจากข้างในไปหาข้างนอก (Inside - Out) และแบบมองจากข้างนอกไปหาข้างใน (Outside - In) มาผสมกัน คือแทนที่เราจะคิดนำเสนอโครงการเพียงฝ่ายเดียว ก่อนนำเสนอเรื่องใด เราใจกว้างพอที่รับฟังข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย เช่น ทำแบบสอบถามหรือทำวิจัยเพื่อที่จะให้งานของเราสามารถตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายที่เข้าวัด เราสามารถทำงานได้ดียิ่งขึ้นด้วยการใส่ใจความต้องการของปัจเจกบุคคล การตลาดปัจจุบันมุ่งบริการลูกค้าเป็นรายบุคคล เรียกว่าเป็นการประกบลูกค้าเป็นรายตัว ยกตัวอย่างเช่นสายการบินแต่ละสายมีการลดราคาเหมือนกัน ต่างกันตรงที่คุณภาพของการบริการที่มุ่งสนองความต้องการส่วนบุคคล เช่น ให้เลือกเมนูอาหารได้ตามใจชอบ ทั้งนี้เพราะเขามุ่งรักษาความซื่อสัตย์ของลูกค้าให้อยู่กับเขาตลอดไป ดังนั้น เวลามีคนสำคัญมาทำบุญที่วัด เราก็กทำเช่นเดียวกันคือต้องดูแลเขาตลอดไปเหมือนกับการบริการหลังขาย บุคคลสำคัญไม่ว่าจะเป็นคนอเมริกันหรือคนไทยเราต้องชวนเข้าวัดและให้การปฏิบัติที่ดีที่สุด

มีคนสงสัยว่า ทำไมงานวิสาขบูชาโลกที่ไทยเป็นเจ้าภาพจึงมีประมุขสงฆ์และผู้นำชาวพุทธทั่วโลกขยับมาร่วมงานทุกปี เหตุผลประการหนึ่ง คือพวกเขาดูแลสุขภาพสนใจส่วนบุคคล โดยให้ออกาสแต่ละคนในการแสดงออกตามความสนใจ อย่างเช่นผู้นำบางประเทศจะไม่พูดในพิธีเปิดงานที่มหาจุฬาย แต่จะขอพูดในพิธีปิดที่ห้องประชุมสหประชาชาติ เราก็กจัดให้เป็นเช่นนั้น โดยจะถามความสมัครใจก่อน ผู้นำแต่ละประเทศมีความสนใจที่จะขึ้นพูดไม่เหมือนกัน บางรูปเป็นนักวิชาการ เราก็กจัดให้สัมมนาทางวิชาการ บางรูปต้องการจะสวดมนต์ เราก็กจัดให้มีการสวดมนต์ เราก็กจัดกิจกรรมหลากหลายตามความสนใจส่วนบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะของการบริหารแบบมองจากข้างนอกไปหาข้างใน

วัดที่ประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระศาสนาในเมืองไทยก็ทำเช่นเดียวกันคือบริหารแบบมองจากข้างนอกไปหาข้างใน หลายวัดมีระบบการบริหารที่ดี เหมือนการบริการหลังการขาย เพื่อดึงดูดให้คนเข้าวัด ถ้าฝรั่งเดินเข้าวัดแล้วเราไม่ต้อนรับให้ดี เราอาจเสียบุคคลสำคัญที่จะเป็นกระบอกเสียงให้วัด นอกจากนั้นเขาอาจจะกลับไปเขียนโจมตีได้อีกด้วย วัดบางแห่งในเมืองไทย มีฝรั่งไปสังเกตการณ์แล้วกลับไปเขียนในทางเสียหายว่า ไม่ควรบริจาคให้วัดนั้น ซึ่งเป็นวัดที่สำคัญแต่กลับมีปัญหา เนื่องจากไม่ดูแลแขกชาวต่างชาติให้ดี มหาจุฬายถือเรื่องการดูแลแขกเป็นเรื่องสำคัญ พวกเราที่อยู่ที่นี่จะรู้ดีเรื่องความสำคัญของการคิดจากข้างนอกไปหาข้างใน หากเราผิดพลาดในการต้อนรับก็ต้องมีการขอภัยและมีการให้บริการเพิ่มเติมเป็นการชดเชย จิตสำนึกในการดูแลรับรองแขกเป็นเรื่องของการ มองจากข้างนอกไปหาข้างใน วัดไทยที่นี้ดูแลคนอเมริกันดีแค่ไหน วัดดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยวท้องถิ่นเป็นอย่างดีหรือไม่ วัดเอาใจใส่เพื่อนบ้านที่มีส่วนที่ในการทำประชาพิจารณ์มากน้อยเพียงไร

พระพุทธศาสนาเริ่มเข้าสู่อเมริกา

เพื่อรื้อกลับต่อไป วัดไทยในอเมริกาต้องชำระเรื่องวัดพุทธจากประเทศอื่นด้วยว่าพวกเขาใช้การบริหารแบบมองจากข้างในไปหาข้างนอก (Inside - Out) และแบบมองจากข้างนอกไปหาข้างใน (Outside - In) กันอย่างไร เพื่อความเข้าใจตรงกันในเรื่องนี้ก็จะขอทบทวนความเป็นมาของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอเมริกาแบบภาพรวมกันก่อน

ถ้าเราถือเอาวัดไทยแอลเอเป็นเหมือนเสาหลักไมล์หรือหลักกิโลเมตรในการพูดเรื่องพัฒนาการของวัดพุทธในอเมริกา เราอาจแบ่งวัดพุทธในอเมริกาออกเป็น ๒ ช่วง คือก่อนและหลังตั้งวัดไทยแอลเอ

วัดพุทธแห่งแรกในสหรัฐอเมริกาเป็นวัดที่ชาวจีนสร้างขึ้นที่นครซานฟรานซิสโกเมื่อปีพ.ศ. 2396 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๔ ของไทย ตอนแรกคนจีนเข้ามาเป็นแรงงานปลูกอ้อยที่เกาะฮาวาย จากนั้นขยับขยายมาตั้งรกรากที่นครซานฟรานซิสโกและสร้างวัดแห่งแรกขึ้นที่อเมริกาเมื่อกว่า 150 ปีที่ผ่านมา แต่เป็นวัดที่อยู่กับชุมชนจีนเป็นหลัก ไม่ได้เผยแผ่สู่นออเมริกัน ในปลายยุคสมัยรัชกาลที่ 4 ต่อรัชกาลที่ 5 นั้นทั่วโลกยังอยู่ในยุคล่าอาณานิคม ประเทศเจ้าอาณานิคมอย่างอังกฤษและอเมริกา มองศาสนาของประเทศอาณานิคมเป็นสิ่งที่ด้อยและล้าหลัง แม้กระทั่งพระพุทธศาสนาที่ถูกมองเช่นเดียวกัน สมัยนั้นฝรั่งไม่ยอมรับพระพุทธศาสนาว่าเป็นศาสนา แต่รับว่าเป็นปรัชญาเท่านั้น กว่าพระพุทธศาสนาจะได้รับการยอมรับว่าเป็น Religion คือเป็นศาสนาในสายตาของคนอเมริกันก็ต้องรออีก 40 ปี จนกระทั่งมีการประชุมสภาศาสนาโลก (World Parliament of Religions) ในปีพ.ศ. 2436 การประชุมครั้งนั้นทำให้พระพุทธศาสนายืนเคียงบ่าเคียงไหล่กับศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามในเวทีโลกได้ เป็นครั้งแรก

ปีพ.ศ. 2436 ที่มีการจัดประชุมสภาศาสนาโลกนั้น รัชกาลที่ 5 ของไทยทรงให้พิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นรูปเล่มหนังสือจำนวน 1,000 ชุดแล้วทรงให้แจกจ่ายไปทั่วโลก เป็นครั้งแรกในโลกที่มีการจัดพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นเล่มหนังสือ แต่ก่อนนั้นพระไตรปิฎกถูกจารึกอยู่ในใบลาน สมัยนั้นยังไม่มีแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาอังกฤษ พระพุทธศาสนาจึงยังไม่เป็นที่รู้จักดีในโลกตะวันตก

การประชุมสภาศาสนาโลกครั้งแรกจัดขึ้นที่นครชิคาโกติดกับทะเลสาบมิชิแกน ตอนนั้นมี World Expo การแสดงสินค้าทั่วโลก จึงมีการจัดประชุมสภาศาสนาโลกขึ้นด้วย มีการส่งหนังสือเชิญผู้แทนทุกศาสนาเข้าร่วมประชุม ทางสำนักวาติกันประท้วงฝ่ายผู้จัดว่าไม่ควรเชิญผู้แทนชาวพุทธและฮินดูมาเข้าประชุมสภาศาสนา มีการถกเถียงกันอย่างหนักกว่าที่พอล คารุส (Paul Carus) ซึ่งเป็นหนึ่งในกรรมการจัดงานจะสามารถเชิญผู้แทนศาสนาทั้งสองได้ก็เหนื่อยเอากการ ผู้แทนพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ได้ขึ้นพูดในที่ประชุมและแจ้งเกิดในงานนั้นได้แก่ อนาคตาริก ธรรมปาละ ชาวศรีลังกา

ภายหลังประชุมสภาศาสนาโลก อนาคตาริก ธรรมปาละ ออกบรรยายธรรมในอเมริกาอยู่พักหนึ่งแล้วก็กลับศรีลังกา ต่อมา เขาได้กลับมาอเมริกาอีกครั้งหนึ่ง วิลเลียม เจมส์ นักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งของอเมริกากำลังแสดงปาฐกถาอยู่ที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ช่วงปี พ.ศ. 2445 - 2447 อนาคตาริก

ธรรมปาละนั่งฟังอยู่ด้วย วิลเลียม เจมส์จำเขาได้และกล่าวว่าเรื่องเกี่ยวกับจิตวิทยานี้ต้องให้ธรรมปาละมาพูดให้ฟัง ธรรมปาละขึ้นพูดสั้นๆ เกี่ยวกับพุทธจิตวิทยา พอพูดจบวิลเลียม เจมส์ตั้งข้อสังเกตว่า จิตวิทยาที่ธรรมปาละพูดถึงนี่จะเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องศึกษากันในอีก 25 ปีข้างหน้า ซึ่งก็เป็นจริงตามที่วิลเลียม เจมส์ตั้งข้อสังเกตไว้ คือพุทธจิตวิทยากลายเป็นที่สนใจของโลกตะวันตกในเวลาต่อมา ปัจจุบันคนตะวันตกรู้จักพุทธจิตวิทยา (Buddhist Psychology) และพุทธจิตเวชหรือจิตบำบัดแนวพุทธ (Buddhist Psychotherapy) ในปัจจุบัน พุทธจิตเวชเป็นหลักสูตรที่เปิดสอนระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยในยุโรปและสหรัฐอเมริกา

ขณะที่ธนาคาริก ธรรมปาละเดินทางกลับศรีลังกา เขาแวะเยือนประเทศไทยและตั้งใจจะอาราธนาสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสให้เสด็จเยือนสหรัฐอเมริกา เพราะเห็นว่าทรงเป็นผู้นำสงฆ์ที่โดดเด่นของพระพุทธศาสนาเถรวาท แต่สมัยนั้นการเสด็จต่างประเทศไม่ใช่เรื่องง่าย จึงไม่มีการอาราธนาให้เสด็จเยือนสหรัฐอเมริกาแต่อย่างใด

ความสำเร็จของพระพุทธศาสนามหายานในอเมริกา

ในการประชุมสภาศาสนาโลกที่ชิคาโกครั้งนั้น พระสงฆ์ที่เป็นผู้แทนพระพุทธศาสนามหายานเป็นชาวญี่ปุ่นมีชื่อว่าโซเอน ชากุ (Soyen Shaku) ท่านเป็นอาจารย์เซนรูปแรกที่เดินทางมาอเมริกา ท่านได้แสดงปาฐกถาในที่ประชุมสภาศาสนาโลกที่ชิคาโก โดยที่เขียนต้นฉบับเป็นภาษาญี่ปุ่นแล้วให้ศิษย์แปลเป็นภาษาอังกฤษ จากนั้นก็ให้ศิษย์อีกคนหนึ่งอ่านฉบับภาษาอังกฤษในที่ประชุม ท่านนำเสนอได้ดีเป็นที่ประทับใจมาก เมื่อเสร็จการประชุมแล้ว พอล คาร์ลผู้จัดประชุมคนหนึ่งได้นิมนต์ท่านให้อยู่สอนธรรมที่อเมริกา ท่านบอกว่าท่านต้องกลับญี่ปุ่น เมื่อกลับถึงญี่ปุ่นแล้ว ท่านได้ส่งศิษย์คนโปรดมาช่วยงานแปลตำราพุทธศาสนาให้กับพอล คาร์ล ศิษย์ชาวญี่ปุ่นคนนี้มีบทบาทสำคัญในการทำให้พระพุทธศาสนานิกายเซนเด่นดังในอเมริกา เขามีชื่อว่าชูซุกิ (D.T. Suzuki) นอกจากช่วยงานแปลให้กับพอล คาร์ลแล้ว ชูซุกิได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนานิกายเซนเป็นภาษาอังกฤษ ผลงานของเขาได้ทำให้พระพุทธศาสนานิกายเซนได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีในอเมริกาและเป็นที่รู้จักกันทั่วโลกตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ในช่วงนี้เองที่พระพุทธศาสนานิกายเซนจากญี่ปุ่นดังไปถึงเมืองไทยโดยผ่านทางอเมริกา ท่านพุทธทาสภิกขุหันมาสนใจแปลเรื่องเซนในระยะนี้ซึ่งเป็นช่วงที่เซนรุ่งเรืองมากในอเมริกา จนกระทั่งมีการสร้างวัดเซนแห่งแรกที่ชิคาโกเมื่อ พ.ศ.2487

พระพุทธศาสนานิกายเซนไม่ได้เข้ามาอเมริกาแบบที่ติดตามผู้อพยพชาวจีนมาตั้งวัดที่นครซานฟรานซิสโก เซนเป็นเหมือนสินค้านำเข้าที่เรียกว่าอิมพอร์ตจากญี่ปุ่นมาตีตลาดอเมริกา พระพุทธศาสนานิกายเซนไม่ใช่เรื่องของคนญี่ปุ่นอีกต่อไป เพราะคนอเมริกันก็หันมาสนใจศึกษาเซน เพราะฉะนั้นเซนจึงเข้าถึงประชาชนคนอเมริกันโดยเฉพาะนักเขียนต่างๆ ได้นำเอาเรื่องของเซนไปเขียนเป็นหนังสือ

ภาษาอังกฤษกันมากมาย จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนานิกายเซนเป็นคลื่นลูกใหญ่ลูกแรกของ พระพุทธศาสนาที่เข้าสู่อเมริกา

คลื่นลูกใหญ่ที่ตามเข้ามาอเมริกาด้วยคือพระพุทธศาสนานิกายวัชรยานจากทิเบต เมื่อดินแดนทิเบต กลายเป็นส่วนหนึ่งของจีน องค์ดาไลลามะได้อพยพไปอยู่ในอินเดีย ลามะรูปที่สำคัญต่างๆได้แยกย้ายกันไป เผยแพร่พระพุทธศาสนาทั่วโลกโดยเริ่มเข้ามาอเมริกาเมื่อพ.ศ. 2501 พระพุทธศาสนาสายทิเบตมีชื่อเรียก อย่างเป็นทางการว่า **วัชรยาน** ในสายตาของพวกเราเถรวาท วัชรยานก็คือมหายาน แต่ในโลกนักวิชาการ เขาแบ่งพระพุทธศาสนาออกเป็น 3 นิกายใหญ่คือ เถรวาท มหายาน และวัชรยาน เหตุที่แบ่งอย่างนั้น เพราะว่ามีนักวิชาการตะวันตกต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมทิเบตเอาไว้

เมื่อไม่มีดินแดนเป็นของตนเอง ชาวทิเบตจึงต้องดิ้นรนไปฝากวัฒนธรรมและศาสนาแบบทิเบตไว้ ทั่วโลกเพื่อไม่ให้สูญหายไป ชาวทิเบตอพยพไปอยู่ที่ไหนก็ทุ่มเทศะสร้างวัดสร้างชุมชนที่นั่นเพื่อความอยู่รอด ของตนเอง ดังจะเห็นได้จากการที่ลามะผู้ใหญ่เข้ามาสร้างวัดปักหลักอยู่ในอเมริกา ยุโรปและออสเตรเลีย โดยสร้างวัดแห่งแรกในอเมริกาเมื่อพ.ศ. 2501 ที่รัฐนิวเจอร์ซีย์ ก่อนจะสร้างวัดแบบทิเบตในอเมริกา ลามะ ทั้งหลายได้ปรึกษาหารือกันก่อนว่าทำอย่างไรคนอเมริกานี้จึงจะยอมรับวัชรยาน พวกเขาคิดแบบมองจากข้าง ในไปหาข้างนอก (Inside - Out) และแบบมองจากข้างนอกไปหาข้างใน (Outside - In)

คณะสงฆ์ทิเบตมีประเพณีว่าใครจะเรียนกรรมฐานแบบทิเบต ต้องกราบอาจารย์หนึ่งหมื่นครั้งด้วย ฐาปนกิจปฏิบัติแบบนอนราบลงกับพื้น นั่นคือพบอาจารย์เมื่อไรต้องกราบเมื่อนั้นแล้วจดบันทึกไว้จนครบ หนึ่งหมื่นครั้งแล้วค่อยปฏิบัติกรรมฐาน ลามะเกรงว่าคนอเมริกานี้ไม่ชอบกราบเพราะขัดกับหลักเสรีภาพ ขึ้น ให้กราบมากก็จะไม่นั่งกรรมฐานเอาเลย เมื่อปรึกษากันแล้วก็ทดลองให้คนอเมริกานี้กราบอาจารย์หนึ่งหมื่น ครั้งก่อนปฏิบัติกรรมฐานแล้วเก็บข้อมูลไว้ ตอนแรกๆ คนอเมริกานี้ไม่ชอบกราบ แต่พอกราบไปกราบมา คน อเมริกานี้คิดว่าเป็นการออกกำลังกายที่ดีก็กราบกันใหญ่ การกราบอาจารย์ทำให้จิตอ่อนคือมุกุ เชื่อฟัง อาจารย์ การปฏิบัติกรรมฐานก็ง่ายขึ้นเพราะว่านอนสอนง่าย คนอเมริกานี้หันมาสนใจพระพุทธศาสนาวัชรยาน กันเป็นอย่างมาก

วิธีทำนองนี้หลงพอซาเคยใช้ได้ผลมาแล้ว ดังที่ท่านให้พระฝรั่งทุกรูปต้องทำอาจริยวัตรด้วยการตัก น้ำล้างเท้าให้อาจารย์ ถ้าเราไปที่สำนักวัดป่านานาชาติที่จังหวัดอุบลราชธานีจะพบว่า พระฝรั่งที่เพิ่งบวช ใหม่ต้องตักน้ำมาล้างเท้าให้พระผู้ใหญ่

ปัจจุบันเป็นยุคที่พระพุทธศาสนาวัชรยานได้หยั่งรากและรุ่งเรืองในยุโรปและอเมริกา โดยวัดจาก การที่มีชาวตะวันตกเข้ารับการบวชเป็นภิกษุและภิกษุณีในวัดทิเบตกันเป็นจำนวนมาก พระสงฆ์ ชาวตะวันตกเหล่านี้ได้ช่วยกันเขียนและแปลคำสอนพระพุทธศาสนาวัชรยานเป็นภาษาอังกฤษกันอย่าง จริงจัง มีหนังสือพระพุทธศาสนาสายทิเบตที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษออกมามากมายโดยสำนักพิมพ์ Wisdom Publications ที่คณะลามะได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อกว่า 30 ปีมาแล้วเป็นฝ่ายจัดพิมพ์เผยแพร่ไป ทั่วโลก ผลงานจากสำนักพิมพ์นี้ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างๆ มากกว่า 30 ภาษาซึ่งรวมทั้งภาษาไทยด้วย

ยิ่งไปกว่านั้นการที่ดาไลลามะได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพเมื่อ พ.ศ. 2532 ก็ส่งเสริมให้ พระพุทธศาสนาสายทิเบตเป็นที่รู้จักและยอมรับมากยิ่งขึ้นในโลกตะวันตก

ที่กล่าวมานั้นเป็นเรื่องราวแห่งความสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอเมริกา ส่วน พระพุทธศาสนาเถรวาทหลังยุคอนาตาริกธรรมปาละก็เติบโตในอเมริกาแบบค่อยเป็นค่อยไป วัดพุทธศาสนาเถรวาทแห่งแรกในอเมริกาเป็นวัดศรีลังกามีชื่อว่าพุทธวิหารกรุงวอชิงตันดีซี (Washington D.C. Buddhist Vihara) สร้างในปีพ.ศ. 2508 จัดเป็นสังฆาวาสแบบที่พำนักสงฆ์เถรวาทแห่งแรกในอเมริกา

กำเนิดและพัฒนาการของวัดไทยในอเมริกา

มีการสร้างวัดไทยแห่งแรกในอเมริกาเมื่อพ.ศ. 2514 โดยจดทะเบียนตั้งศูนย์พระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งได้พัฒนามาเป็นวัดไทยลอสแอนเจลิสในปีต่อมา สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริมหาเถร) แห่งวัดพระเชตุพนหรือวัดโพธิ์ ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่สมเด็จพระวันรัตน์ ได้มาเป็นประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์สร้างอุโบสถวัดไทยแอลเอ คงเพราะเหตุนี้กระมังที่ทำให้หัวหน้าสงฆ์หรือเจ้าอาวาสที่ครองวัดไทยแอลเอที่ดีที่สุดจะเป็นพระสงฆ์ที่มาจากวัดโพธิ์ ตลอดเวลา 40 ปีที่ผ่านมา หัวหน้าสงฆ์สายวัดโพธิ์ 2 รูปครองวัดไทยแอลเอจนถึง 36 ปี นั่นคือพระธรรมราชานุวัตรหรือหลวงเตี้ย ครองวัดนี้นานถึง 10 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2522-2531 จากนั้นพระเดชพระคุณพระราชธรรมวิเทศได้เป็นหัวหน้าสงฆ์ต่อมาจนถึงปัจจุบัน

นับแต่ก่อตั้งวัดไทยแอลเอจนถึงปีพ.ศ. 2519 มีวัดไทยในอเมริกาเกิดขึ้นตามมารวมเป็น 5 วัด คือ วัดไทยลอสแอนเจลิส วัดไทยกรุงวอชิงตันดีซี วัดวชิรธรรมปทีป นิวยอร์ก วัดพุทธวราราม เดนเวอร์ และ วัดธัมมาราม ชิคาโก หัวหน้าสงฆ์หรือเจ้าอาวาสของทั้งห้าวัดได้ร่วมประชุมกันจัดตั้งสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกาที่เดนเวอร์ นับมาถึงปีนี้ มีวัดไทยอยู่ในสังกัดของสมัชชาฯเกือบ 100 วัด สมัชชาฯทำหน้าที่คล้ายกับสหประชาชาติของวัดไทยในอเมริกาถือเป็นศูนย์ประสานงานของวัดไทยในอเมริกาและยังเป็นส่วนกำกับดูแลวัดไทยในอเมริกาแทนมหาเถรสมาคม หน้าที่ประการหลังนี้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างวัดไทยในอเมริกากับคณะสงฆ์ไทยในประเทศไทยซึ่งเป็นที่มาของโครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ การจัดตั้งสำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศและการจัดสรรโควตาสมณศักดิ์สำหรับพระธรรมทูตสายต่างประเทศ

ในการทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานของวัดไทยในอเมริกานั้น สมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกาทำหน้าที่เป็นมันสมองที่กำหนดยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับวัดไทยทุกวัดในอเมริกาได้นำไปปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน วัดไทยจำเป็นต้องยกระดับวิธีการบริหารจัดการแบบร้านขายของชำไปเป็นการบริหารจัดการแบบห้างสรรพสินค้าที่ใช้งานวิจัยนำหน้าการผลิตและการตลาด

มีการทำวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคนนับถือมากเป็นอันดับ 3 ในอเมริกา ตามสถิติที่ระบุว่า มีพุทธศาสนิกชนในสหรัฐอเมริกาประมาณหนึ่งล้านห้าแสนคน นี่เป็นข้อมูลจาก **Christian Science Monitor** ในจำนวนนี้ **40%** ของชาวพุทธอาศัยอยู่ใน **Southern California** เราจึงเข้าใจว่าทำไมบริเวณแถบนี้จึงมีวัดพุทธเต็มไปหมด เหตุผลก็เป็นเพราะชาวพุทธในอเมริการะบุตัวอยู่ที่นั่นเอง นี่คือนัยของการนำเอาข้อมูลมาประกอบการวางแผนเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการคิดแบบมองจากข้างนอกมาหาข้างใน (**Outside – In**) คนอเมริกันนับถือศาสนาคริสต์มีมากเป็นอันดับหนึ่ง ที่นับศาสนาฮิวหรือยูดาเยมีมากเป็นอันดับสอง ที่นับถือพระพุทธศาสนามีมากเป็นอันดับสาม ที่นับถือศาสนาอิสลามมีมากเป็นอันดับสี่

พระพุทธศาสนาไทยถือโอกาสเกาะกระแสโลก

มีข้อสังเกตจาก **American Religious Identity Survey** ที่ระบุว่า ตั้งแต่ปีค.ศ. 1990 ถึงปีค.ศ. 2000 ในช่วงสิบปีนี้คนอเมริกันหันมานับถือพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นถึง **170%** ระยะเวลาสั้นนี้จำนวนพุทธศาสนิกชนในอเมริกาเพิ่มเร็วมาก สาเหตุหนึ่งมาจากบทบาทด้านการเผยแผ่พระศาสนาของคนเด่นดัง เช่น องค์กรดัลลามา ทานติช นัท ฮันท์ สาเหตุอีกประการหนึ่งตามมุมมองของศาสนาคริสต์ก็คือว่าพระพุทธศาสนาใช้นโยบายซิมลิกแบบ **Non-missionizing Approach** คือสอนศาสนาโดยไม่มุ่งเปลี่ยนศาสนา เช่น สอนให้คนอเมริกันนั่งกรรมฐานโดยไม่จำเป็นต้องเป็นชาวพุทธก็ได้ คือไม่ได้มุ่งให้เปลี่ยนศาสนา เพราะฉะนั้นที่เราตั้งชื่อพระธรรมทูตไปต่างประเทศเป็นภาษาอังกฤษว่า **Missionary Monk** ถ้าให้คนอเมริกันดูชื่อนี้ เขาจะไม่ยอมรับเพราะคล้ายกับว่าพระธรรมทูตกำลังจะมาแย่งศาสนิกจากศาสนาคริสต์ พระธรรมทูตไทยต้องไปแบบ **Non-missionizing** คือไม่มุ่งเปลี่ยนศาสนา เช่น เข้าไปสอนในโรงเรียนเรื่องวัฒนธรรมชาวพุทธ ให้ผู้เรียนเข้าใจชาวพุทธ ตามด้วยการสอนปฏิบัติกรรมฐาน พอปฏิบัติกรรมฐานแล้วเขาจะหันเข้ามาหาพระพุทธศาสนาเอง เพราะคนอเมริกันยึดหลักปรัชญาปฏิบัตินิยม (**Pragmatism**) ซึ่งหมายถึงว่าคนอเมริกันรู้สึกเต็มอิ่มกับทฤษฎีทางปรัชญาต่างๆ เพราะพวกเขาได้รับปรัชญามาจากยุโรปเต็มไปหมด คนอเมริกันต้องการทดลองปฏิบัติมากกว่า พวกเขายอมรับปรัชญาปฏิบัตินิยม คนอเมริกันอยากทดลองหาประสบการณ์ใหม่ๆ ที่เรียกว่า **Tranformative Experience** อยากได้ประสบการณ์ที่ปรับเปลี่ยนชีวิต เช่น นั่งกรรมฐาน หรือการได้รับคำปรึกษาทางจิตวิทยาโดยอาศัยวิธีการทางพุทธศาสนาที่เรียกว่าจิตบำบัดเชิงพุทธ **Buddhist Psychotherapy** วิธีการนี้ไม่ต้องตั้งสมมติฐานทางทฤษฎีปรัชญาเรื่องตายแล้วไปไหน ไม่ต้องพูดเรื่องอภิปราย

ปรัชญาปฏิบัตินิยมของคนอเมริกันสอดคล้องกับท่าทีแบบปฏิบัตินิยมในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่พระพุทธเจ้าไม่ทรงตอบคำถามว่าตายแล้วไปไหน โดยที่ทรงตั้งข้อสังเกตว่า คนที่เอาแต่ถามคำถามเช่นนั้นเสียเวลาเปล่า เหมือนมีคนถูกยิงด้วยลูกศร ถ้าเขาเอาแต่ถามคำถามว่าใครเป็นคนยิง ลูกศรมีพิษร้ายแรงไหม โดยไม่รีบไปหาหมอให้รักษาบาดแผลที่ถูกยิง เขาย่อมจะตายเสียก่อน พระพุทธเจ้าทรงสรุปว่า อย่าเอา

แต่ถามคำถามว่าตายแล้วไปไหน ให้มุ่งปฏิบัติธรรมทันทีเพื่อดับทุกข์ที่นี้เดี๋ยวนี้ นี่เป็นท่าที่แบบปฏิบัตินิยมในพระพุทธศาสนา

อันที่จริง คนอเมริกันมีทฤษฎีเป็นของตนเองพวกเขาจิตไม่ว่าง เราไม่ต้องไปสอนทฤษฎีใหม่ให้พวกเขา ถามว่าปรัชญาของคนอเมริกันคืออะไร ตอบว่า คือระบบความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์คนสำคัญเช่น อัลเบิร์ตไอน์สไตน์ได้ให้ฐานความคิดเรื่องวิทยาศาสตร์แก่คนอเมริกันอย่างฝังหัวแล้ว เราไม่ต้องล้มล้างความเชื่อของเขา ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาไม่ขัดกับหลักวิทยาศาสตร์ ทั้งระบบทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ยังสนับสนุนคำสอนของพระพุทธศาสนาอีกด้วย ดังที่เราสามารถอธิบายหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเรื่องอนัตตาโดยเปรียบเทียบกับทฤษฎีควอนตัมฟิสิกส์ เมื่อสอนพระพุทธศาสนาแก่คนอเมริกัน เราสามารถข้ามเรื่องทฤษฎีไปได้ เราควรสอนเน้นภาคปฏิบัติให้มาก เราสอนในสิ่งที่เขาไม่มี คือศีล สมาธิ ปัญญา เราไม่ต้องไปพูดถึงทฤษฎีวิทยาศาสตร์เปรียบเทียบกับพุทธปรัชญาให้มากความ คนอเมริกันรับทฤษฎีเต็มอิมแล้ว สิ่งที่เขาต้องการก็คือปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานดังที่ทำกันอยู่ในหลายมหาวิทยาลัยในอเมริกาทุกวันนี้

เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะเข้าไปสอนพระพุทธศาสนาในระดับมหาวิทยาลัยที่อเมริกา เราควรเน้นพุทธจิตวิทยา ถ้าเราจะสอนคนอเมริกันทั่วไป เราควรเน้นวิปัสสนากรรมฐาน การสอนพระพุทธศาสนาที่มีจุดเน้นต่างกันเช่นนี้ทำให้เราสามารถแบ่งพระพุทธศาสนาออกเป็นสามรูปแบบ ดังนี้

1. Intellectual Buddhism พระพุทธศาสนาแบบปัญญาชน ซึ่งเน้นการศึกษาพระไตรปิฎก สมัยก่อนเรียกว่า คันถุระ ปัจจุบันเรียกว่า พุทธศาสตร์ศึกษา (Buddhist Studies)
2. Esoteric Buddhism พระพุทธศาสนาสายปฏิบัติ เน้นการสอนกรรมฐาน ที่เรียกว่า วิปัสสนาธุระ
3. Engaged Buddhism พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม เน้นการบริการช่วยเหลือประชาชน ขอเรียกว่า สังคหธุระ

การที่พระพุทธศาสนาแบบที่ 3 แพร่หลายอยู่ในยุโรปและอเมริกาทุกวันนี้เพราะเหตุผลที่พระพุทธศาสนาไม่ได้ทอดทิ้งสังคม พระธรรมทูตที่มาสอนพระพุทธศาสนาในยุโรปและอเมริกาควรเน้นลักษณะของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมมากขึ้น องค์กรดัล ลามะและท่านดิช นัท อันท์ที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักกันทั่วโลกก็เพราะท่านสอนเรื่องสันติภาพและความห่วงใยสิ่งแวดล้อมเช่นเรื่องภาวะอากาศเปลี่ยนแปลง (Climate Change) ซึ่งเป็นหัวข้อในการจัดประชุมระดับโลกหรือการสนทนาแลกเปลี่ยนกับนักวิทยาศาสตร์หรือศาสนาต่างๆ พระธรรมทูตต้องแสดงความสนใจในเรื่องเหล่านี้ พระพุทธศาสนาต้องให้ปัญญาชี้ทางออกแก่ประชาคมโลกซึ่งทำให้เราได้มีส่วนร่วมงานกับสหประชาชาติ การที่สหประชาชาติรับรองวันวิสาขบูชาให้เป็นวันสากลของโลกที่เราจัดฉลองกันอยู่ทุกวันนี้ก็ได้อันสืบมาจากพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม เพราะว่ากฎบัตรของสหประชาชาติมุ่งสร้างสันติภาพโลก เมื่อพระพุทธศาสนาก็มีระบบคำสอนที่

เป็นไปเพื่อสันติภาพเช่นเดียวกันว่า “นัตถิ สันติประัง สุขัง สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี” พระพุทธศาสนาจึงสนับสนุนบทบาทของสหประชาชาติได้เป็นอย่างดี

ยิ่งไปกว่านั้น อารัมภบท (Preamble) ของกฎบัตรองค์การยูเนสโก (UNESCO) ประกาศว่า “It is in mind of men that war begins and it is in the mind of men that the defense of peace must be constructed สงครามเริ่มที่ใจของมนุษย์ เพราะฉะนั้น เราจะต้องสร้างปราการแห่งสันติภาพที่ใจของมนุษย์” พระพุทธศาสนาก็สอนทำนองเดียวกันว่า “มโนปุพพังคมา ฐัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา สิ่งทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จด้วยใจ” สงครามและสันติภาพจึงเริ่มที่ใจของมนุษย์

ขอล่าถวียุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในการสร้างความสัมพันธ์กับประชาคมโลก เราใช้นโยบายแบบพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม (Engaged Buddhism) คือนำเอาปัญญาทางพระพุทธศาสนาไปช่วยแก้ปัญหาสังคมโลก เช่น เรื่องสันติภาพ เรื่องสิ่งแวดล้อม หัวข้อการประชุมระดับโลกจะเกี่ยวกับเรื่องพวกนี้ เมื่อมีการประชุมเรื่องภาวะอากาศเปลี่ยนแปลงที่สวีเดนที่เรียกว่า Cop15 เราไปร่วมประชุมที่นั่น นี่คือช่องทางในการนำพระพุทธศาสนาเข้าไปสู่เวทีโลกดังเช่นที่มีการประชุมสหประชาชาติโลกที่ซิดคาโกเมื่อหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมา

ยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโลกตะวันตกปัจจุบันควรเน้น ๔ ด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านที่หนึ่ง เน้นการศึกษาพระพุทธศาสนา Buddhist Studies รวมทั้งสอนเด็กไทย-อเมริกัน สอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้เขารู้จักพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ให้ช่วยกันแปลหนังสือพระพุทธศาสนาหรือธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศให้มากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับที่พระทิเบตกำลังทำอยู่ทุกวันนี้ พระธรรมทูตไทยมอบให้ลูกศิษย์ไทย-อเมริกันช่วยแปลได้ทันที ไม่ต้องไปรอให้พระผู้ใหญ่ในประเทศไทยแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้วนำมาเผยแพร่ที่นี่ ท่านทั้งหลายเลือกหนังสือพระพุทธศาสนาที่เห็นว่าดีในภาษาไทยแล้วตั้งทีมแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้วก็จัดพิมพ์กันเอง เพียงแค่วัดหนึ่งพิมพ์ปีละหนึ่งเล่ม ปีเดียวเราจะได้หนังสือพระพุทธศาสนาภาคภาษาอังกฤษเป็นร้อยเรื่อง

ด้านที่สอง เน้นการปฏิบัติกรรมฐาน คือการสอนให้กรรมฐานปฏิบัติโดยไม่มุ่งเปลี่ยนศาสนา เป็นทำที่แบบ Non-missionizing ที่พูดมาแล้ว นอกจากนี้ เรายังสอนพุทธจิตวิทยาตามแนวอภิธรรมของเถรวาทและมีส่วนในการส่งเสริมวิธีการที่เรียกว่าจิตบำบัดเชิงพุทธให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น

ด้านที่สาม เข้าร่วมกิจกรรมในการประชุมนานาชาติ เช่น ประชุมวิสาขบูชาโลกกับสหประชาชาติ และสร้างศาสนสัมพันธ์กับศาสนาอื่นโดยอาศัยช่องทางของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่ห่วงใยสันติภาพโลก และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งประเด็นอื่นๆ เช่น พระพุทธศาสนากับประชาธิปไตย พระพุทธศาสนากับสิทธิสตรี

ด้านที่สี่ การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาในต่างแดน เมื่อสร้างวัดไทยสำเร็จแล้ว ใครจะดูแลรักษาวัดไทยต่อไป เราคงต้องดึงลูกหลานคนไทยในต่างแดนให้เข้าวัดเพื่อรับช่วงการอุปถัมภ์บำรุงวัดต่อจากคนรุ่นพ่อแม่ การสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยแก่เด็กไทยในต่างแดนจึงเป็นเรื่องสำคัญ รวมทั้งการ

ตั้งคนเจ้าของประเทศที่นี้เข้ามาบวชเพื่อสืบต่อพระศาสนาและชักชวนคฤหัสถ์ท้องถิ่นให้เข้ามารับรู้และช่วยกิจการของวัดหรือเป็นแนวร่วมของวัด เช่น ในการทำประชาวิจารณ์เพื่อสร้างอาคารหลังใหม่หรือการเจรจากับฝ่ายบ้านเมืองที่นี้

รวมความว่า เรามาประชุมสัมมนาที่นี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ได้พยายามนำเสนอว่า เราจะเพิ่มประสิทธิภาพด้วยด้วยแนวคิด 3 ประการ

ประการแรก ใช้วิธีเพิ่มปริมาณพระธรรมทูต โดยที่เรานิมนต์พระธรรมทูตมาอยู่ประจำวัดจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทางเมืองไทยก็ส่งพระธรรมทูตมามากขึ้น นี่ก็เป็นวิธีคิดแก้ปัญหาแบเจ้าของร้านชำ อันที่จริง ก่อนที่จะเพิ่มจำนวนบุคลากรควรสำรวจความต้องการที่แท้จริงของวัดก่อน

ประการที่สอง เพิ่มคุณภาพของพระธรรมทูต คือพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถพอที่จะสนองงานได้หลายอย่าง เช่น มีการปรับปรุงหลักสูตรอบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ

ประการที่สาม เพิ่มกระบวนการจัดการ คือสร้างความเข้มแข็งให้กับสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา เพื่อทำหน้าที่ได้ทั้งสองอย่างไปพร้อมกันคือ เป็นศูนย์ประสานงานของวัดไทยในอเมริกาและกำกับดูแลวัดไทยในอเมริกาแทนมหาเถรสมาคม การวางแผนการทำงานของสมัชชาฯต้องคิดแบบมองจากข้างในไปหาข้างนอก (Inside - Out) และแบบมองจากข้างนอกไปหาข้างใน (Outside - In)

ขอถวายข้อคิดความเห็นเป็นธรรมเนียมแต่พระเดชพระคุณพระราชธรรมวิเทศไว้เพียงเท่านี้ ในครั้งนี้ เราได้รับความกรุณาจากวัดไทยลอสแอนเจลิสให้มาประชุมร่วมกันเพื่อฉลองครบ 40 ปีที่วัดไทยได้มีคุณูปการต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกา โดยมีพระเดชพระคุณพระราชธรรมวิเทศเป็นเสาหลักของวัด จึงขอแสดงปฏิการะตอบแทนต่อวัดไทยในครั้งนี้ด้วยการมาประชุมร่วมกันและตั้งปณิธานในการสานต่องานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างแดน เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาาร่วมกันในวันนี้ ขออำนาจแห่งบุญกุศลนี้พร้อมทั้งคุณพระศรีรัตนตรัย จงมารวมกันเป็นตบะเดชะพลวบัจจัย อำนวยพรให้พระเดชพระคุณพระราชธรรมวิเทศได้เจริญงอกงามไพบุลย์ยิ่งขึ้นไปในพระบวรพุทธศาสนา มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง อยู่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรและเป็นที่พักทางจิตใจของอุบาสกอุบาสิกาในต่างแดนและในประเทศไทยอีกนานเท่านาน

เทอญ